

REFERENCES

- Andersen, S. J., (1995):** Compositional changes in surface mycoflora during ripening of naturally fermented sausages. *J. Food Protect.*, 58, 426-429.
- Berwal, J. S., D. Dinchev (1991):** Study the mycoflora during the natural commercial fermentation of raw dry sausages. *Mecoe Mecni Prodykti*, 1, 34-37.
- Cvetnic Z., S. Pepeljnjak (1995):** Aflatoxin-producing potential of *Aspergillus flavus* and *Aspergillus parasiticus* isolated from smoked-dried meat. *Die Nahrung*, 39, 302-307.
- Čonková, E., L. Para, A. Kočišová (1993):** The growth inhibition of some microscopic filamentous fungi by selected organic acids (In Slovak). *Vet. Med - Czech*, 38, 723-727.
- Jesenská, Z. (1987):** Microscopic Filamentous Fungi in Food and Feedstuffs (In Slovak). *Alfa*, Bratislava 318.
- Leistner, L. (1986):** Mold-ripened foods. *Fleischwirtschaft*, 66, 1385-1388.
- Ostrý, V., 2001:** The occurrence of moulds in meat and meat products (I) (InCzech). *Maso*, 5, 20-24.
- Ostrý, V., J. Ruprich (2001):** The occurrence of moulds in meat and meat products (II). How is the actual status in The Czech Republic (In Czech). *Hygiena*, 6, 17-21.
- Polster, M., D. Hartlová, I. Králiková (1985):** Frequency of the occurrence of *Aspergillus flavus* aflatoxicogenic variants in the environment of food-processing establishments (In Czech). *Čs.hyg.*, 9, 442 - 446.
- The Slovak Codex Alimentarius (In Slovak; 1998):** štvrtá hlava. Mikrobiologické požiadavky na potraviny, kozmetické prostriedky a obaly na ich balenie. Výnos ministerstva pôdohospodárstva SR a Ministerstva zdravotníctva SR z 16.decembra 1997 č.557/1998-100, ktorým sa vydáva prvá časť, druhá a tretia hlava druhej časti Potravinového kódexu SR,XXX.
- Steinhauser, L. et al. (1995):** Meat Hygiene and Technology (In Czech). LAST, Brno, 15-108.
- STN ISO 560102 (1997):** Mikrobiológia. Všeobecné pokyny pre prípravu riedení pri mikrobiologickom skúšaní (In Slovak). Slovenský ústav technickej normalizácie, Bratislava.
- STN ISO 4833 (1997):** Mikrobiológia, Všeobecné pokyny na stanovenie celkového počtu mikroorganizmov (In Slovak). Slovenský ústav technickej normalizácie. Bratislava.
- STN ISO 4832 (1997):** Mikrobiológia, Všeobecné pokyny na stanovenie počtu koliformných baktérií (In Slovak) Slovenský ústav technickej normalizácie. Bratislava.
- STN ISO 6888 (1997):** Mikrobiológia, Všeobecné pokyny na stanovenie počtu baktérií *Staphylococcus aureus* (In Slovak) . Slovenský ústav technickej normalizácie. Bratislava.
- STN ISO 6579 (1997):** Mikrobiológia. Všeobecné pokyny pre metódy a dôkazbaktérií rodu *Salmonella* (In Slovak). Slovenský ústav technickej normalizácie. Bratislava.
- STN ISO 7954 (1997):** Mikrobiológia, Všeobecné pokyny na stanovenie počtu kvasiniek a plesní (In Slovak). Slovenský ústav technickej normalizácie. Bratislava.
- Zaky, Z.M., M., A. Ismail, R. S. Refaire (1995):** *Aspergillus flavus* and aflatoxins residues in luncheon meat. *Assiut Vet. Med.*, 33, 114-118.
- Wu, M. T., J. C. Ayres, P. N. Koehler (1974):** Toxicogenic *Aspergilli* and *Penicillia* isolated from aged, cured meats. *Appl. Microbiol.*, 28, 1094-1096. ■

MALENI LOVAČKI SPECIJALITETI - TRČKA SKVRŽULJA (PERDIX PERDIX L.)

Konjević¹, D.

SAŽETAK

Trčka je divljač iz skupine poljskih koka. Na teritoriju Republike Hrvatske proširena je po ravničarskim dijelovima unutrašnjosti, Istre i Dalmacije. S obzirom na način prehrane trčke predstavljaju korisnu divljač i ne uzrokuju štete na ratarskim usjevima. Kako bi ih sačuvali u svojim lovištima lovci su osmislili posebne načine prihrane tijekom zime, a u skladu s njihovim načinom ponašanja. Osim toga postoje brojne odrednice u duhu lovačke etike o načinu lova koji će najmanje škoditi populaciji. Trčke se

love potragom sa psom, prigonom i pogonom. Prije same kulinarske obrade uputno je ocijeniti dob odstrijeljenih trčki te starije prethodno kuhati. Velik broj recepata za pripremu trčaka osigurava užitak u ovoj cijenjenoj deliciji.

Ključne riječi: trčka, divljač, korist, delicija

IZGLED I NAČIN ŽIVOTA

Lovci su trčku skvržulju (*Perdix perdix*) zajedno s prepelicama (*Coturnix* spp.), jarebicama (*Alectoris*

¹Dean Konjević, dr. vet. med., znanstveni novak, Katedra za biologiju, patologiju i uzgoj divljači, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Heinzelova 55, Zagreb. E-mail: dean.konjevic@vef.hr

spp.) i fazanima (*Phasianus* spp.) svrstali u skupinu poljskih koka. Rasprostranjenost trčki po cijeloj Panonskoj nizini, južno od Save do Gorskog kotara i Like, Istri i ravničarskim dijelovima Dalmacije (Darabuš, 2004), kao i dugotrajna tradicija lova na njih, rezultirala je također postojanjem brojnih sinonima. Tako se trčka skvržulja može naći i pod nazivima poljska jarebica, krža, skvrža ili pak samo trčka (Darabuš, 2004). U svakom slučaju samo ime ju podosta opisuje. Naime, trčke nerado lete pa će dok god su u mogućnosti radije izabrati hod ili trčanje. U Europi živi nekoliko podvrsta ove divljači.

Trčka je od vrha kljuna do kraja repa duga svega tridesetak centimetara (Ettinger, 1897; Darabuš, 2004), s prosječnom težinom od oko tristotinjak grama. Po leđima je trčka zagasite boje s tamnim pjegama, a po donjoj strani tijela pepeljasto-siva (Ettinger, 1897). Glava i podvoljak su crvenkasto-žuti, a na prsima se nalazi poglavito u mužjaka tamno obojeno perje u obliku potkove. Krilno perje trčaka može reći mnogo toga o njegovu nositelju. Tako se mužjak i ženka primjerice razlikuju po ispruganosti pokrovnog perja krila (ženka ima i uzdužnu i poprečne pruge). Na krilima se osim spola, ovaj puta prema letnim perima, može procijeniti i dobna kategorija predmetne trčke. Tako su vrhovi prva dva letna pera mladih trčaka šiljati, dočim su u starih zaobljeni (Darabuš, 2004). Spol i dob je u trčaka moguće razlikovati na temelju više parametara, ali ne prema težini i veličini koje su manje - više jednake (Darabuš, 2004). Neophodno je pri svakoj procjeni uzeti u obzir više parametara jer poneke značajke mogu varirati. Tako primjerice potkovu na prsima nose uvijek mužjaci, ali i starije i uglavnom neplodne ženke. Oko očiju se nalazi uska jarkocrvena pruga gole kože, koja u mužjaka formira trokut. Glavna osjetila trčke su sluh i vid.

U osnovi, za međusobnu komunikaciju trčke koriste četiri vrste glasanja. Prigodom polijetanja i tijekom parenja glasaju se sa "čiri-čiri" ili sa "čir-rik, kir-rik". Za obznanu opasnosti koriste jedan poseban upozoravajući zvuk (Darabuš, 2004). Ženke kao odziv mužjaku koriste zvuk poput "pit-pit", a njime i dozivaju mladunce. Pilići do starosti od 6 tjedana čivkaju.

Trčke su svežderi. Vezano uz vrstu hrane koju uzimaju, a posebice načinom na koji ju uzimaju,

ova je pernata divljač od izrazite koristi za ratare. Naime, osim što u njihovu ishranu ulaze raznovrsne gusjenice, ličinke kukaca, skakavci i sjemenje korova, trčke se hrane i sjemenjem žitarica. No, pri tome je značajno da uzimaju isključivo sjemenje koje je otpalo s klasa na tlo, a ukoliko i skaču prema klasu to je uvijek za nekim kukcem, a ne žitom (Čeović, 1940). Za opstanak trčki najveći problem pored grabežljivaca predstavlja zima. Pri jakoj zimi s dosta snijega trčke često ugibaju od gladi. Kako bi to spriječili, lovci im iznose hranu. Pri tome se hrana može izlagati u posebno napravljena hranilišta ili što je pak rezultat stoljetne lovačke tradicije (i promatranja divljači) uz putove, živice, male grmove, neposječena kukuruzišta i sl. Tamo se naime trčke rado zadržavaju tijekom zime (Čeović, 1940). Izloženu hranu čine sitne žitarice poput pšenice, ječma ili zobi. Raž ne vole osobito, a kukuruz je prekrupan (Čeović, 1940). Uz hranu je dobro nasuti i nešto pijeska, prijeko potrebnog za kupanje i probavu te sitno sjeckanu slamu i trinje kako bi prisilili trčke na više kretanja (podizanje tjelesne temperature).

S obzirom da su monogamne životinje, idealan spolni omjer u lovištu je 1:1. Tijekom veljače, posebice pred njen kraj mužjaci se žestoko bore za ženke (Čeović, 1940). Ipak, izbor je na ženki, koja kako kaže Darabuš (2004) bira mužjaka iz simpatije i ljubavi. Jednom sjedinjen par ostaje zajedno do smrti. Neposredno po sparivanju mužjak i ženka odlaze iz jata i traže prikladan prostor za svijanje gnijezda. Gnijezde se u travnju ili svibnju, a nakon 23 dana inkubiranja gnijezdo napuštaju potrkajući. Ukoliko nasad strada, a ženka preživi, snest će nova jaja.

Trčke žive u obiteljima koje predvodi mužjak, dok se u slučaju nepovoljnih vremenskih uvjeta, posebice zimi, udružuju u jata. Na svom životnom prostoru preferiraju veći broj branjevina i raznolikost vegetacije. Ova divljač ima puno prirodnih neprijatelja. U njih ubrajamo i nepovoljne životne uvjete jednako kao i brojne pernate i dlakave grabežljivce.

KAKO SE LOVE TRČKE

Sukladno Zakonu o lovu (1994) lovostaja na trčke traje od 01. studenoga do 15. kolovoza. Naravno

kao i za sve ostale vrste prije početka lovnog dijela sezone valja odrediti brojnost trčki u dotičnom lovištu te sukladno podacima u lovnogospodarskoj osnovi (LGO) odrediti koliki broj trčaka možemo obuhvatiti odstrjelom. Ukoliko je broj trčaka manji ili jednak predviđenom fondu u LGO trčke treba štedjeti i odstrjel se ne provodi. Doajen hrvatskog lovstva ing. Ivo Čeović u duhu prirodnog uzgoja i lovačke etike kazuje još 1940. godine kako lovac neće loviti premlade trčke jer slabo lete i nemaju pravu priliku za bijeg, kako neće pucati na stare trčke u mladim jatima, jer bi tada mlađe ostale bez iskusnih vodilja, da nikada neće pucati naslijepo u jato da ne izazove neželjena ranjavanja te da će se u lovištu ostaviti područja na kojima se trčke uopće ne bude lovilo.

Trčke lovimo puškama glatkih cijevi, odnosno sačmaricama. Niski i brzi let trčaka čini ovaj lov posebno uzbudljivim. Od lovnih tehnika pri lovu na trčke koriste se potragom sa psom, prigon, pogon i brakada ili gonja šunjkavcima. Šunjkavci su grupa lovačkih pasa s točno određenim načinom rada u lovištu (pojašnjenje je moguće naći u gotovo svim lovačkim udžbenicima). Po odstrjelu se tradicionalno s trčkama postupa kao i sa ostalom pernatom divljači (Konjević, 2003).

SPECIJALITETI OD TRČKE

Specijaliteti načinjeni od trčke cijenjani su od davnina. Tako Ettinger (1897) govori kako je. "divljačina ove ptice veoma dobra za jelo, kao što je opće poznato". No pri tome valja paziti da se prije pripreme pticama odredi pripadaju li starima ili mladima. Naime, mlade ptice se mogu peći, dočim je starije ipak poželjnije kuhati. Nadalje, trčke treba uvijek pripremati špikovane ili jednostavno umotane u slaninu kako bi umanjili suhoću njihova mesa. Među brojnim postojećim receptima za pripremu trčaka moguće je primijetiti kako se trčka dobro slaže s alkoholnim pićima, vinom i konjakom. Dobro je pred samu kulinarsku obradu trčke staviti u pac od sitno sječenog luka, octa, ulja, lovorovog lista. U takvom pacu trebaju odležati barem nekoliko sati. Pripremaju se kao juha, kuhane, pržene, s umakom, gljivama ili šljivama. U svakom slučaju dobro je trčke napuniti, slaninom, šljivama ili čak mladim, opranim i malo prosušanim lišćem

vinove loze. Bilo kako bilo, očekuje Vas ukusna i vrlo cijenjena lovačka delicija.

SUMMARY

SMALL HUNTER'S SPECIALTIES - PARTRIDGE (PERDIX PERDIX L.)

Partridge is a game classified in the group of field hens. We can find them on the inland parts of Croatia, Istria and Dalmatia. By its special way of feeding partridge is quite beneficial for the corps. In order to preserve partridges in hunting grounds, hunters have defined adequate ways of supplemental feeding during the winter-time. Furthermore, there are guidelines, given by the hunters ethics, for hunting that will not reflect negatively on partridge population. The usual hunting techniques used for partridges are quarter hunting with dog and different wildfowling methods. Since older partridges should be cooked, it is necessary to estimate age of shot game. Large amount of recipes guaranties enjoyment in this esteemed delicacy.

Key words: partridge, game, benefit, delicacy

LITERATURA

Ettinger, J. (1897): Hrvatski lovdžija. Knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch), Zagreb, 1897.

Čeović, I. (1940): Lovstvo. Tipografija d.d. Zagreb. Zagreb, 1940.

Darabuš, S. (2004): Trčka skvržulja (*Perdix perdix*). U: Lovstvo (Mustapić, Z., ed.). Hrvatski lovački savez. Zagreb, 2004.

Konjević, D. (2003): Postupak s pernatom divljači nakon odstrjela - tradicionalni pristup. Meso V (4), 47-48.

Zakon o lovu (1994): Narodne novine br. 10/94. ■

▼ Slika 1. Trčka skvržulja (*Perdix perdix L.*)

